

Опис печери Еміне-Баїр-Хосар

Печера відома місцевим жителям з кінця XIX ст. Перший опис вхідної зали, що з'єднується з поверхнею 12-метровим колодязем, виконано в 1927 р. У 1963 р. печеру досліджено Комплексною карстовою експедицією. Наприкінці 60-х років кримськими спелеологами було пройдено вузький сифонний канал з сильною тягою повітря, що знаходиться у нижньої частини правої стіни зали та відкрито продовження печери "Нижній Баїр", яке являє собою анфіладу найкрасивіших залів. Згодом вхід у Нижній Баїр було перекрито бетонною пробкою. У ці ж роки було відкрито "Верхній Баїр" - ряд залів, що ховались за вторинними утвореннями у верхній частині лівої стіни.

У 1992-1997 роках. "Старий Баїр" був обладнаний бетонними сходами та електрифікований. Частина печери, що використовується для екскурсій, має протяжність близько 230 м. Найбільш атрактивний при подвійному освітленні (електричне світло і денне світло, що проникає через обгороджений решіткою вхідний колодязь) Головний зал. Він має еліптичну форму і похилу підлогу. Морфологічно зал поділяється на дві частини - верхню (кам'яний осип під вхідним колодязем) та нижню. Їх розділяє 9-12-метровий уступ, утворений глибово-обвальними накопиченнями різної крупності. Вони продовжують ущільнюватися, про що свідчать розірвані та неодноразово регенеровані вторинні утворення.

Стіни залу вкриті вторинними утвореннями, у верхній частині сильно вивітряними і кородованими. Нижня частина зали має субгоризонтальну підлогу, завалену брилами вапняку і поваленими колонами. Зниження купола розділяє зал на дві камери - ліву, більш коротку і праву, довшу, за натічними стінами якої розкрито прохід у дуже гарні верхні галереї "Нижнього Баїра". Особливість нижньої частини Головного залу є кільцева натічна облямівка - борт стародавнього озера глибиною до 2 м. Надлишок води з нього колись стікав через сифонний канал в "Нижній Баїр". Рівень води мав значні коливання, про що свідчить ширина облямівки (до 1,5 м).

Головний зал приймає Північну притоку - трохи вужчий канал (середня ширина 7,2 м, висота 4,6 м), багато прикрашений вторинними утвореннями що знаходиться близько до поверхні. Саме він використовується для обладнання сучасного екскурсійного входу до печери. Вхід до "Верхнього Баїра" знаходиться у "віконці" між вторинними утвореннями, в 13 м вище підлоги Головного залу і майже на рівні верхньої частини уступу. У 1999 р. до "віконця" були підведені металеві сходи і в печері почав функціонувати новий екскурсійний маршрут. "Верхній Баїр" що складається з декількох дуже красивих залів, які знаходяться на різних рівнях і розділені вторинними утвореннями. У ближньому залі є невелике озеро. У дальній частині знаходиться зал Кечкемет, в якому у 1979 р. студенти Кримського медінституту проводили тривалий експеримент із перебування під землею.

Мікроклімат Головного залу детально досліджено у 70-ті роки. Його особливість - досить низька (4,6-4,8°C), температура, що слабко змінюється протягом року, і підвищена абсолютна вологість повітря (6,2-6,4 мм. рт. ст). Це пояснюється своєрідною морфологією порожнини, що є "холодним мішком".

Ще у 1961 р. Г.А. Бачинський виявив у ніші правої стіни Північного ходу кістки хребетних пізнього плейстоцену. Він визначив понад 180 кісток, що належать 24 особинам тварин - лисиці-корсаку, печерному леву, печерному ведмедеві, оленю звичайному, зайцю. При обладнанні печери виявилось, що це місцезнаходження розкривається в куполі одного із залів "Нижнього Баїра". Крім того, було знайдено стародавній людський череп довгастої форми. В даний час у печері організований палеозоологічний музей.

Еміне-Баїр-Хосар зобов'язаний своїм походженням водотокам, що колись протікали по нижньому плато Чатирдага. Деталі цього процесу, віддаленого від нас на кілька мільйонів років, досі не зрозумілі. Предметом жвавої дискусії є і зв'язки печери з розташованими неподалік печерою Еміне Баїр Коба і шахтою Горшеніна.

Еміне-Баїр-Хосар це унікальна пам'ятка природи, що заслуговує найвищої оцінки за своїми природними особливостями та потребує подальшого комплексного дослідження.